

شماره ۳ دوره ۲ پاییز ۱۴۰۱

فصلنامه مدیریت دانش در ورزش دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

*

تغییرات سیستم آموزشی طی بیماری COVID-19: مطالعه کیفی درک تجربه زیسته دانشجویان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی

طیبه زرگر^{۱*}، زهرا نوبخت رمضانی^۲

۱- استادیار گروه مدیریت ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(نویسنده مسئول) * ۲- استادیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

Email: T_Zargar@azad.ac.ir

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۱۰/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۰۸

چکیده

کرونا تمامی مناسبات اجتماعی را در سطح جهان تغییر داد و باعث آغاز فصل جدیدی از زندگی برای بشریت شد. تغییرات گسترده زمینه مطالعات دامنه داری را فراهم کرد تا تجربه افراد از این تغییرات را درک نماید. آموزش به عنوان یکی از عرصه‌های زندگی اجتماعی نیز از تأثیرات و تغییرات همه‌گیری کرونا بی‌بهره نبوده است. این پژوهش با هدف درک تجربه زیسته دانشجویان دانشکده علوم ورزشی در مورد تغییرات سیستم آموزشی در دوران همه‌گیری کرونا انجام شد. در این تحقیق، داده‌ها با استفاده از روش مصاحبه با ۱۸ نفر از دانشجویان تربیت‌بدنی دانشگاه آزاد، جمع‌آوری گردید. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. پس از جمع‌آوری داده‌ها و تبدیل آنها به داده‌های متنی، فرایند تجزیه و تحلیل با روش تحلیل مضمون آغاز شد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا کدهای اولیه و سپس کدهای ثانویه استخراج شدند و در انتها داده‌ها در سه مضمون اصلی و نهایی تجارب مثبت، تجارب منفی و نظرات جایگزین و پیشنهادی خلاصه شده و ماتریس مضامین تحقیق ترسیم شد.

واژه‌های کلیدی: تجربه دانشجویان - کرونا - آموزش مجازی - تحلیل مضمون.

پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

در اواخر سال 2019، ویروس کرونا در چین ظهور کرد و به سرعت در جهان منتشر شد و همه کشورها را تحت تأثیر قرارداد. مدتی پس از ظهور و گسترش ویروس در سراسر جهان، توسط سازمان بهداشت جهانی (WHO) به عنوان یک بیماری همه‌گیر اعلام شد و این امر منجر به ایجاد شرایط جدید زندگی شد که زندگی را در سراسر جهان تغییر داد. ناشناخته بودن ویروس کرونا ترس گسترده‌ای در افراد ایجاد کرد. انتشار سریع، وخامت حال مبتلایان، انتقال از افراد بدون علائم و احتمال مرگ در اثر ابتلا، باعث اتخاذ سیاست قرنطینه شهرها و قرنطینه‌های خانگی شد. طبق گزارش‌های منتشر شده توسط WHO که به طور مداوم در حال به روز شدن است، بیش از 160 میلیون نفر مبتلا به این ویروس شدند و تقریباً تعداد 4.3 میلیون نفر در 23 می 2021 جان خود را از دست داده‌اند (Irna, 2020). سرعت انتقال این بیماری و مرگ و میر ناشی از آن، باعث هراس و وحشت مردم از ابتلا به این بیماری شد (Brooks et al, 2020, Rothe et al, 2020, Tong et al, 2020). با در خانه ماندن افراد و فاصله‌گذاری اجتماعی، فصل جدیدی در زندگی مردم جهان آغاز شد و تغییرات زیادی در مناسبات اجتماعی رخ داد.

در حالی که با ظهور انواع جهش یافته ویروس، این بیماری تاکنون ماندگار بوده، آثار ثانویه آن در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی بروز یافته است. در بسیاری از مناطق جهان، دولت‌ها برای جلوگیری از شیوع ویروس زندگی اجتماعی و اقتصادی را به شدت محدود نمودند. قرنطینه که راهی برای پیشگیری از انتقال و شیوع بیماری‌های واگیردار بوده و بر فعالیت‌هایی مانند حفظ فاصله اجتماعی تأکید داشت، هرگونه تجمع در گروه‌های شلوغ را ممنوع کرد. در پی آن تقریباً در همه کشورها همه فعالیت‌های گروهی مانند مسابقات ورزشی و رویدادهای اجتماعی به تعویق افتاد (Türkmen, 2020).

همچنین یکی از سیاست‌های پیشگیری از بیماری، تعطیل کردن مدارس بود تا از این طریق تجمع گروهی افراد در یک محیط، صورت نگیرد. به این ترتیب تلاش برای پیشگیری از بیماری موجب روی آوردن دولت‌ها به سیستم آموزش از راه دور شد. با این حال، انتقال به آموزش از راه دور در بسیاری از کشورها بسیار دردسرساز بوده و منجر به مشکلات جدی شده است (Setiawan, 2020).

آموزش مجازی روشی است که از زمان پیدایش اینترنت و گسترش این پدیده فناوری و استفاده از قابلیت‌های آن ایجاد گردیده است که در حقیقت شکل تکامل یافته شیوه آموزش از راه دور و برطرف کننده نیاز انسان‌های کوشگر و خواهان یادگیری است. خصوصاً اینکه زمان و مکان در این شیوه آموزش اختیاری است (Scarlat, 2020). آموزش مجازی امروزه توجه بسیاری از دست‌اندرکاران و مربیان آموزشی را به خود جلب نموده و از مباحث و مصارف بسیار اساسی در اینترنت است. این روش اطلاعات را آسانتر و راحتتر به انسان می‌رساند اما فرآیندی است پیچیده که تحت تأثیر عوامل و متغیرهای زیادی قرار می‌گیرد. در آموزش مجازی محیط بسیار مهم است زیرا محیط آموزشی مجازی در برگیرنده کلیه شرایط و محرک‌های یادگیری است و زمینه را برای یادگیری فراهم می‌کند و همزمان به عنوان یک عامل دخیل در یادگیری و یاددهی عمل می‌نماید و می‌تواند در حمایت، ممانعت یا محدودیت‌های موقعیت یادگیری دانشجویان نقش آفرینی نماید (Mosavi, 2018). در واقع آموزش مجازی بیشتر به دنبال حفظ و جذب یادگیری دانشجویان و دیگر فرآیندهای آموزشی به دانشجویان می‌باشد که موجب افزایش رضایت و توسعه مهارت‌های ورزشی در آنان گردد. با توجه به حرفه‌ای‌گرایی و تجاری‌سازی رشته‌های متعدد ورزشی، نقش مربیان ورزش در ۲۰ سال گذشته به طور قابل توجهی تکامل یافته و بر روش‌های درک عملکرد و مسئولیت‌های مربیان از خود، مؤثر بوده است. سطح مربیان در ورزش، متنوع و گوناگون می‌باشد و از یک آموزگار، استاد و دوست گرفته تا یک مشاور، مربی، سازمان دهنده، برانگیزاننده، رهبر، برنامه‌ریز، تصمیم گیرنده و نیز منبع اصلی تمامی دانش مرتبط با ورزش و تمرین را شامل می‌شود (Kanneganti et al, 2020).

در ایران علاوه بر مشکلاتی که برای برگزاری کلاس‌های آموزشی به شکل مجازی مطرح می‌شود و اثرات روانی که دور ماندن از جمع همسالان و دوستان در آموزش بدون تعامل به همراه داشته، انتقال از آموزش حضوری به آموزش مجازی در رشته‌های تحصیلی که با آموزش عملی پیوند خورده‌اند، مشکلات بیشتری را در این زمینه ایجاد کرد.

تحولات زندگی اجتماعی در سراسر جهان، با متأثر کردن تمامی مناسبات اجتماعی، تجربه جدیدی برای بشر محسوب می‌شود که آثار فکری و روحی و روانی گسترده آن، نیازمند انجام پژوهش‌های گسترده در همه رشته‌های علمی می‌باشد. دانشجویان رشته‌های علوم ورزشی که از یک سو از آموزش حضوری و عملی محروم شده‌اند و از سوی دیگر فرصت شرکت در تورنمنت‌های ورزشی یا تماشای مسابقات را از دست داده‌اند، همه‌گیری کرونا و محدودیت‌های اعمال شده را به طور متفاوتی تجربه می‌کنند. به این منظور، پژوهش حاضر که یک تحقیق کیفی است، به دنبال درک تجربه دانشجویان دانشکده علوم ورزشی در مورد تغییرات سیستم آموزشی در طی بیماری همه‌گیر COVID-19 می‌باشد.

روش‌شناسی

با اتخاذ روش تحقیق مناسب می‌توان به هر سوال پژوهشی پاسخ داد. روش‌شناسی، محقق را گام به گام برای یافتن پاسخ سوال‌هایش راهنمایی می‌کند. در این پژوهش، برای پاسخ‌دادن به سؤال اصلی، از روش کیفی استفاده شده است. تحقیقات کیفی، پاسخ‌های عمیق‌تری به سوالات پژوهشی می‌دهند. همچنین روند و متن پژوهش نیز از پیش طراحی نمی‌شود بلکه همه چیز از متن گرفته شده و مطالعه به صورت طبیعی انجام می‌گیرد. روش‌های کیفی مختلفی وجود دارد که برای موضوع و میدان‌های پژوهشی مختلف به کار می‌روند. تحقیق حاضر از روش تحلیل مضمون برای تحلیل داده‌ها استفاده کرده است. تحلیل مضمون به دنبال استخراج مضامین برجسته یک متن در سطوح مختلف است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است (Abedi Ja'fari & et al, 2011).

تجربه، احساسات و افکار نهاد اجتماعی مانند انسان از فردی به فرد دیگر متفاوت است. بنابراین کیفیت متفاوتی از تکنیک تحقیق مورد نیاز است. برای این منظور مناسب‌ترین روش مراجعه به شخص و گرفتن اطلاعات از او است و «مصاحبه» می‌تواند به عنوان یک روش تحقیق ارائه شود که داده‌هایی را با کیفیت و عمق متفاوت در مقایسه با سایر روش‌ها ارائه دهد. مصاحبه به عنوان یک تکنیک تحقیق، شکلی کنترل شده و هدفمند از ارتباط کلامی بین محقق و شخصی است که موضوع تحقیق است (Cohen and Manion, 1994). روند مصاحبه را می‌توان با کاوش عمیق یک معدنچی برای جستجوی مین‌ها مقایسه کرد. در این مطالعه از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته با سؤالات باز استفاده شد. جامعه آماری تحقیق، دانشجویان رشته تربیت‌بدنی شهر تهران بودند اما با توجه به اقتضات تحقیق کیفی، حجم نمونه در این تحقیقات از پیش مشخص نیست و نمونه‌گیری تا جایی ادامه پیدا کرد که داده‌ها به حد اشباع رسید و اطلاعات جدیدی از مصاحبه‌ها دریافت نشد. در این تحقیق با ۱۸ مورد مصاحبه، داده‌ها به اشباع رسید. مورد مطالعه دانشجویان رشته تربیت‌بدنی دانشگاه آزاد طی سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بودند که میانگین سنی آنها $25/32 \pm 1/15$ بود.

به منظور برنامه‌ریزی صحیح فرآیندهایی مانند برنامه‌ریزی تحقیق، فرآیند جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، فرآیندهای کدگذاری مضامین، بحث و تفسیر، از نظر متخصصان و استادان استفاده شد و هر مرحله به تأیید متخصصین امر رسید. پس از جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه، فایل‌های ضبط شده اجرا و به متن تبدیل شد. سپس داده‌های متنی با روش تحلیل مضمون، مورد بررسی قرار گرفت سپس دسته‌بندی شده و داده‌های پراکنده به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل شد. بر مبنای زمان شناخت مضامین، مضامین استخراج شده از داده‌های متنی به دو دسته مضمون اولیه و نهایی تقسیم و در قالب ماتریس ارائه شدند. به این ترتیب که داده‌ها به کدهای اولیه، کدهای ثانویه و مضامین نهایی تقسیم شدند.

در حین کدگذاری داده‌ها، نتایج به دست آمده تجزیه و تحلیل شد و به این ترتیب مضامین اولیه به دست آمد. در حین کشف مضامین، کلماتی که می‌توانستند کد باشند، پیدا شدند و کلمات مشابه را گرد هم آوردند و مقدمات اولیه برای فرآیند کدگذاری نهایی فراهم شد. در روند کدگذاری موضوعی نهایی، به سازگاری داخلی و سازگاری خارجی توجه شد. در سازگاری داخلی، برای ایجاد یک کل معنادار از داده‌های مضامین ایجاد شده، دقت شده است. در سازگاری خارجی، سعی شد همه مضامین ایجاد شده در نتیجه تحقیق به روشی معنی‌دار ایجاد شود. برای دستیابی به این هدف، کدهای اختصاص داده شده توسط پژوهشگر به موضوعات در زمان‌های مختلف خوانده شدند. مواردی که با سازگاری داخلی و خارجی مطابقت نداشتند از مضامین حذف شدند. همین روند توسط محقق که در تحقیقات کیفی با تجربه است تکرار شد و سعی شد حاشیه خطا به حداقل برسد.

در تحقیق دو اصل «داوطلبانه بودن» و «محرمانه بودن اطلاعات» به عنوان اصول اخلاقی رعایت شد. در این مطالعه دانشجویانی که برای تحقیق به صورت داوطلبانه شرکت کردند، در مورد موضوع تحقیق، هدف تحقیق، نقش محقق، نحوه انجام تحقیق مطلع شدند. با توجه به این اطلاعات، دانشجویانی که داوطلب شرکت در این تحقیق بودند، وارد مطالعه شدند. به منظور اطمینان از اصل «محرمانه بودن اطلاعات و یافته‌های متعلق به شرکت کنندگان در تحقیق»، اسامی واقعی شرکت کنندگان در سوابق مصاحبه محرمانه نگه داشته شد و یافته‌ها با ذکر شماره در حین گزارش ارائه شد. یافته‌ها به صورت داده‌های عددی یا استنباط توصیفی ارائه شد و هویت واقعی شرکت کنندگان محرمانه ماند. همچنین از اقداماتی مانند «تأیید شرکت کننده» و «بررسی تخصصی» در هنگام جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و گزارش داده‌ها برای اعتبار و قابلیت اطمینان استفاده شد.

نتایج

در نتیجه تجزیه و تحلیل یافته‌های به دست آمده در مصاحبه، تجربه دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشکده‌های علوم ورزشی تهران درباره تغییرات سیستم آموزشی در زمان همه‌گیری کرونا از طریق کدگذاری اولیه و نهایی، دسته‌بندی و مرتب شد. در فرایند دسته‌بندی داده‌ها، ۳ مضمون «تجارب مثبت»، «تجارب منفی» و «پیشنهادها و نظرات جایگزین» به عنوان مضامین اصلی و نهایی تحقیق استخراج شدند.

تجارب مثبت دانشجویان

یکی از مضامینی که در فرایند مصاحبه با دانشجویان به آن اشاره شد، تغییرات مثبتی بوده که آنها از آموزش مجازی دوره کرونا تجربه کرده‌اند. یکی از کدهای اولیه پر تکرار مربوط به هزینه‌های آموزشی بوده که کاهش یافته است. استفاده از خدمات آموزشی و شرکت در کلاس‌ها که پیش از تغییرات سیستم آموزشی، مستلزم استفاده از خدمات حمل و نقل و طبعاً صرف هزینه بود، اکنون با شرکت کردن از راه دور در کلاس‌ها این هزینه حذف شده است:

«برای من که راهم از دانشگاه به نسبت دور بود، پول اتوبوس و مترو خودش یه بحث مفصل بود. در ماه به جز شهریه و پول کتاب و... یه خرج الکی هم بابت جابه جایی داشتم» (مصاحبه شونده شماره ۵)

علاوه بر هزینه حمل و نقل، یکی از هزینه‌هایی که برای برخی از مصاحبه شوندگان کاهش یافته بود، هزینه تکثیر جزوه و خرید کتاب و اقلام لوازم التحریر بوده است. البته به نظر می‌رسد دلیل کاهش استفاده از نسخه فیزیکی کتاب عادت کردن برخی دانشجویان به استفاده از ابزارهای مجازی بوده است:

«می‌دونی چقدر بابت کپی جزوه و کتاب خرج کردیم؟ حالا دیگه PDF اش رو با گوشی می خونیم راحت‌تر» (مصاحبه شونده شماره ۱۲)

همچنین به دنبال افزایش هزینه‌های خود مراقبتی در دوره شیوع کرونا، برخی دانشجویان نیز ترجیح می‌دهند بیشتر در خانه بمانند تا دغدغه کمتری بابت خرید ماسک و مواد ضدعفونی و هزینه‌های پزشکی داشته باشند:

«همه سختیاش به کنار، من چون بچه کوچیک دارم ترجیح میدم زیاد بیرون نرم. این مدت هم هر بار رفتم بیرون، بعدش واسه یه سردرد ساده هم رفتم دکتر که نکنه کروناست» (مصاحبه شونده شماره ۳)

در کنار کاهش هزینه، یکی از مواردی که در مصاحبه‌ها مورد اشاره قرار گرفت، سهولت درس خواندن در خانه بوده است. چرا که افراد می‌توانند ضمن صرفه‌جویی در زمان به دلیل عدم جا به جایی و استراحت کافی، تمرکز بیشتری بر محتوا داشته باشند. برخی از افراد نیز استفاده مجدد از فایل‌های کلاس را یکی از مزیت‌های تغییر سیستم آموزشی عنوان کرده‌اند. آنها پیش از شروع جلسات جدید، با مرور فایل‌های صوتی، جلسات پیش را مرور کرده و در طول جلسات هم با هم همه‌های محیط کلاس، تمرکز خود را از دست نداده‌اند:

«مگه بده به جای رفتن از این سر شهر به اونور شهر، بشینی تو تخت خودت درس بخونی؟ من که همیشه تا برسم دانشگاه خسته شده بودم» (شرکت کننده شماره ۱۷)

«خب از این نظر که درس دادن استاد با هر مزه پرونی بچه‌ها قطع نمیشه خوبه» (شرکت کننده شماره ۱)

«من که دیگه به جای مرور جزوه و خدا نکرده کتاب، قبل شروع کلاس ویس‌های جلسه قبل و گوش می‌کنم تازه بهترم یاد می‌گیرم» (شرکت کننده شماره ۱۵)

یکی از نکات مثبت تغییر سیستم آموزشی براساس داده‌های مصاحبه‌ای تحقیق، راحتی امتحانات استخراج شده است. دانشجویان با ترفندهای «تشکیل گروه قلب» برای رد و بدل کردن پاسخ‌سؤالات و «استفاده از جزوه، کتاب و جستجوی اینترنتی» کمتر استرس مطالعه پیش از آزمون و شرکت در جلسه امتحانی را تجربه می‌کنند:

«بچه‌های ما همون اول ترم واسه هر درسی یه گروه تشکیل دادن سر امتحان که هیچ، توی پرسش‌های کلاسی هم سؤالی استاد و فوروارد میکردن تو گروه... بالاخره یکی پیدا می‌شد جواب بده» (شرکت کننده شماره ۱۶)

«خداوکیلی من می‌خوندم واسه امتحان. خودمم می‌نوشتم ولی اگر گیر می‌کردم سرچ می‌کردم». (شرکت کننده شماره ۲)
«دیگه وقتی تو کلاس یاد نمی‌گرفتم باید یه جور نمره بگیریم دیگه» (شرکت کننده شماره ۱۸) همانطور که موضوعاتی مانند «امکان تماشای مجدد درس»، «حفاظت از سلامتی»، «سهولت تمرکز»، «امتحان راحت»، «دسترسی آسان به آموزش دانشجویان معلول»، «امکانات ارائه شده توسط دولت و مدیریت دانشگاه»، «پژوهش تشویق» منعکس کننده نظرات مثبت آنها در مورد آموزش است.

تجارب منفی از تغییرات سیستم آموزشی

در کنار تجارب مثبتی که دانشجویان داشته‌اند و راحتی‌هایی که تغییرات سیستم آموزشی برای آنها ایجاد کرده، نکات منفی از سیستم آموزشی جدید تجربه کرده‌اند، بخش قابل ملاحظه‌ای از داده‌های مصاحبه را به خود اختصاص داده است. آموزش مجازی با فراهم کردن امکان دیده نشدن دانشجو و مخفی بودن از نگاه استاد، آنها را نسبت به شرکت در کلاس دچار بی‌توجهی کرده است. حضور زدن بدون گوش دادن به مطالب، آنلاین شدن در کلاس و وب گردی به جای توجه به کلاس، سپردن گوشی به خانواده برای اعلام حضور در کلاس‌های صبح زود، همه مواردی بوده که نتیجه نهایی آنها ایجاد اختلال در تمرکز و مخدوش شدن فرایند یادگیری بوده است:

«حالا ما هم فقط حضور زدیم بعدش به کار خودمون رسیدیم ولی این که نشد دانشگاه» (شرکت کننده شماره ۵)

«من که سر کار بودم فقط حضور زدم هیچ کدوم از کلاسها رو نفهمیدم چی شد و چی گفتن» (شرکت کننده شماره ۱۴)
یکی از مهمترین محدودیت‌ها برای آموزش مجازی، محدودیت‌های ناشی از تجهیزات فنی بوده است. برخی دانشجویان با اشاره به دانشجو و دانش آموز بودن دیگر اعضای خانواده، برای استفاده از لپ‌تاپ دچار مشکل بوده‌اند. برخی دیگر هم سیستم‌های کامپیوتری‌شان به دلیل استفاده بیشتر از گوشی مطرود شده بود، با استفاده مجدد از این سیستم‌ها در آموزش مجازی، مجبور به خرید تجهیزات و نرم افزار بوده‌اند. در کنار این دسته، تهیه تجهیزات بویژه گوشی با امکانات بالا، مستلزم صرف هزینه بالا بوده که عده‌ای را با دشواری مواجه کرده است:

«این گوشی درب و داغونو صد ساله دارم. این مدت در آمدی نداشتم که خدا تومن پول بالای گوشی اندروید فلان مدل بدم آخرم چیزی یاد نگیرم» (شرکت کننده شماره ۱۸)

«وای... من هر روز نصف کلاس میرفت تا برنامه‌هامو به روز کنم. لپ‌تاپم خیلی قدیمی نیست ولی خب خیلی باهش کار نمی‌کردم» (شرکت کننده شماره ۴)

«امان از کلاس‌هایی که با کلاس داداشم همزمان بود... نمیشد که دو تایی همزمان آنلاین بشیم» (شرکت کننده شماره ۹)
نارسایی‌های شبکه و اختلال در اینترنت در کنار مشکلات سخت افزاری و به صورت مکمل آن در روند شرکت در کلاس‌های مجازی مشکلات عمده‌ای را ایجاد کرده است. تقریباً همه‌ی دانشجویان قطع شدن اینترنت یا ضعیف شدن آن را در طول کلاس تجربه کرده‌اند:

«اگه فایل صوتی می‌فرستادن حالا اینترنتم که قطع می‌شد بعدا می‌شد دانلود کرد، ولی وسط کلاس آنلاین قطع می‌شد، نصف کلاس از دست می‌رفت.» (شرکت کننده شماره ۸)

«ضعیف بود دیگه... اینترنت خیلی اذیت کرد... همش قطع می‌شد می‌شد کند می‌شد نمی‌فهمیدیم استاد چی میگن» (شرکت کننده

از دیگر تجارب منفی مجازی شدن آموزش، کاهش ارتباطات اجتماعی دانشجویان بوده است. آموزش حضوری با تمامی دشواری‌های حمل و نقل و خستگی و ... افراد را در یک محیط گرد می‌آورد که ویژگی‌های زمینه‌ای مشترک و شکل گرفتن گروه‌های دوستی، ضمن ارضای نیازهای اجتماعی انسانی، شبکه‌های غیر رسمی آنها را تقویت می‌کرده که در مشکلات تحصیلی و آموزشی حمایت‌هایی را بین دانشجویان شکل می‌داد. از مهم‌ترین مشکلات تغییر سیستم آموزشی، ضعیف شدن صنف دانشجویی بوده است. حذف ارتباطات چهره به چهره یکی از مواردی بوده که دانشجویان در زمینه تجارب منفی به آن اشاره کرده‌اند. ارتباط نداشتن با گروه‌های دوستی و دانشجویی، بویژه برای دانشجویانی که در ترم‌های تحصیلی پیشین آموزش حضوری را تجربه کرده بودند، تجربه منفی قلمداد شده است:

«ولی خود محیط دانشگاه خوب بود...» (شرکت کننده شماره ۱۳)

«حیف شد که دیگه بچه‌ها پراکنده شدن رفاقتا ضعیف شد» (شرکت کننده شماره ۱۵)

«اون موقع قبل کلاس، بعد کلاس کلی با بقیه بچه‌ها وقت می‌گذروندیم... اگه امتحان بود سؤالامونو می‌پرسیدیم از هم... اگه مشکلی بود به هم کمک می‌کردیم» (شرکت کننده شماره ۱۶)

بخشی از مشکلات دانشجویان هم در تغییر سیستم آموزشی، مشکلات آموزشی بوده است. کاهش ساعات درسی، دشواری برقراری ارتباط با استاد و رفع اشکالات درسی از جمله مواردی بوده که دانشجویان را در امور آموزشی دچار مشکل کرده است:

«همین قطع شدن اینترنت باعث شد زمان کلاس هم کم بشه دیگه» (مصاحبه شونده شماره ۵)

برخی از دانشجویان با وجود تلاش‌هایی که در طول ترم داشته‌اند، به دلیل تقلب گسترده اکثر دانشجویان، احساس بی‌عدالتی در فرایند آموزش کرده‌اند. ضمن اینکه مطالب آموزشی نیز از نظر آنها افت کرده و آموزش مجازی بی‌کیفیت‌تر از آموزش حضوری بوده است. از نظر آنها با وجود تلاش بسیار برای یادگیری، نمرات خوبی دریافت نکرده‌اند و احساس می‌کنند که بار عملی ترم‌های مجازی پایین بوده است:

میدونی چیش بد بود؟ اینقدر خوندم و کلاسارو شرکت کردم آخرش اونی که تقلب کرد نمره‌اش بیشتر شد (شرکت کننده ۱۶)
خب نمره‌ها به نسبت اینکه اینقدر درس نخوندیم و واقعاً تقلب هم می‌کردیم بد نبود ولی چه فایده هیچی یاد نگرفیم (شرکت کننده ۶)

«مشکل تمرکز»، «کمبود تجهیزات فنی»، «نارسایی سیستماتیک در سیستم آموزش از راه‌دور»، «قطع / عدم وجود / کمبود اینترنت»، «محیط آموزش اجتماعی»، «مشکلات پرسیدن سؤال و گرفتن پاسخ به استاد»، «کاهش ساعت درس»، «مشکلات سازگاری با شرایط جدید»، «انعطاف‌پذیری شدید در مؤلفه‌های آموزشی»، «خطر تقلب در آزمون»، «بدتر شدن مطالب دوره»، «کمبود دروس عملی»، «بی‌عدالتی در امتحان و ارزیابی تکالیف»، «مشکلات مربوط به کاهش فعالیت بدنی»، «بی‌عدالتی در حضور و غیاب»، «مشکلات دانشجویان با معلولیت بینایی» عوامل منفی مربوط به آموزش مجازی بودند.

پیشنهادها و نظرات جایگزین

تجارب دانشجویان نه تنها حول محور تجارب مثبت و منفی آنها عنوان شد، بلکه بعضاً پیشنهادهایی را براساس تجربه خود از تغییرات سیستم آموزشی مطرح کرده‌اند. پیشنهاد بهبود امکانات سیستمی یکی از مضامینی بوده که از خلال تجارب آنها از امکانات نرم افزاری و ساختار اینترنت به دست آمده است. آنها انتظار داشته‌اند که شبکه اینترنت توسعه پیدا کرده و بتوانند به شکل بهتری از کلاس‌ها استفاده کنند. همچنین فراهم کردن بستری که دانشجویان هم بتوانند در کلاس دیده شده و مشارکت نمایند، یکی از پیشنهادهای آنها بوده است. به نظر می‌رسد با تحقق این بستر، آنها از نظر آموزشی و ارتباطات اجتماعی نقص‌های کمتری احساس کنند:

بعضی جاها برنامه‌ای دارن که همه میتونن توی کلاس مشارکت کنن اگه اینجوری باشه خب بهتره (شرکت کننده شماره ۱)
«اگه همه کشورها وضعشون این باشه که واقعاً بده... به نظرم ما اگه مشکل اینترنتمون حل بشه کلا کلاسا وضعش بهتر میشه» (شرکت کننده شماره ۸)

آموزش مجازی اگر با تغییرات مثبت در امکانات و زمینه‌ها همراه باشد، می‌تواند نتایج مطلوبی به بار آورد. از نظر دانشجویان امکان تحصیل از راه‌دور، یکی از مزیت‌های تغییر سیستم آموزشی است:

«خود من دانشگاه سراسری قبول شدم ولی چون شهرستان بود نرفتم. خوب آگه اونموقع هم آموزش مجازی بود همونو می‌رفتم دیگه هم خرجش کمتر بود هم راحت از راه‌دور توی دانشگاه بهتر درس می‌خوندم» (شرکت کننده شماره ۹)

آنها انتظار دارند که علاوه بر افزایش انتظارات استادان از دانشجویان، امور آموزشی همچون وضعیت ارزیابی‌ها، جلوگیری از تقلب، ارائه آموزش با کیفیت هم بهبود پیدا کنند. علاوه بر این حقوق دانشجو نیز رعایت شود و مسائل جدیدی مانند هزینه اینترنت تعیین تکلیف گردد.

«اومدن به سیستمی که بوده رو عوض کردن شده مجازی خوب هزینه اینترنت این مجازی با کیه؟ اینا باید مشخص بشه» (شرکت کننده شماره ۱۰)

انصافاً واسه ما دانشگاه آزاد یا که شهریه هم میدیم هزینه اینترنت ظلمه کاش در این مورد به کم هوای دانشجو رو داشته باشند (مصاحبه شونده شماره ۱۴)

از سوی دیگر برخی از دانشجویان که نکات منفی سیستم آموزشی جدید را بیشتر از نکات مثبت آن ارزیابی می‌کردند، انتظار لغو آموزش مجازی را دارند:

«فقط می‌گم کاش کرونا تموم شد دوباره مثل قبل بریم دانشگاه» (شرکت کننده شماره ۱۷)

«بهبود امکانات سیستمیک»، «ادامه تحصیل از راه‌دور»، «ارائه پشتیبانی از سهمیه اینترنتی توسط دولت»، «درخواست ارزیابی عادلانه برای نمرات امتحانات و غیبت»، «بهبود مدت دوره‌ها»، «اجرای دروس عملی»، «لغو آموزش مجازی»، «دانشجویان امیدوار کننده و پاداش دهنده با مشارکت کلاس» پیشنهادها و نظرات جایگزین در مورد آموزش از راه‌دور بودند.

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق با هدف درک تجربه زیستی دانشجویان از تغییرات سیستم آموزشی بر اثر بروز بیماری کرونا انجام شد و در این راستا محقق داده‌های تجربه زیستی ۱۸ نفر از دانشجویان تربیت‌بدنی دانشگاه آزاد اسلامی تهران را از طریق مصاحبه جمع‌آوری کرد و با استفاده از روش تحلیل مضمون، مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. با توجه به یافته‌های تحقیق، مشاهده می‌شود که از تجربه زیستی دانشجویان دانشکده‌های علوم ورزشی در مورد انتقال به آموزش از راه دور به دلیل بیماری‌های همه‌گیر ۱۹-COVID سه مضمون اصلی «تجارب مثبت»، «تجارب منفی» و «پیشنهادها / نظرات جایگزین» استخراج شده است.

کاهش هزینه‌های آموزشی، کاهش هزینه برای خرید جزوه، کتاب و لوازم‌التحریر، کاهش احتمال ابتلا به کرونا در نتیجه کاهش رفت و آمد، سهولت درس خواندن در خانه، استفاده از فایل‌های درسی قبل از شرکت در کلاس، راحتی امتحانات و استرس کمتر منعکس کننده نظرات مثبت دانشجویان در مورد آموزش مجازی است. در این ارتباط می‌توان گفت هزینه‌های سرسام آور زندگی در یک شهر غریب یا هزینه‌های روانی دوری از خانه و خانواده، می‌تواند هر کسی را از ادامه تحصیل منصرف کند. همه این‌ها به‌علاوه هزینه‌های تحصیل در دانشگاه فشار زیادی را از نظر مالی و روانی به دانشجویان تحمیل می‌کند. آموزش مجازی فاصله‌های فیزیکی را حذف می‌کند به شکلی که از هر جای کشور یا دنیا، بتوان یک دوره آموزشی را به صورت آنلاین گذراند. بنابراین پیشنهاد می‌شود آموزش مجازی در بعضی دروس تئوری حفظ شود و ارتباطات دو سویه و توانایی ارائه دیدگاه‌های مخاطبان نسبت به آموزش در آن ایجاد شود. هر قدر افراد توانایی ارائه نظر و تحلیل را داشته باشند و هر قدر تعاملات به سمت چند بعدی حرکت کند، تمایل افراد برای شرکت در آموزش مجازی بیشتر خواهد شد.

تجارب منفی شامل دیده نشدن دانشجو در کلاس و در نتیجه بی‌توجهی به کلاس، ایجاد اختلال در تمرکز و مخدوش شدن فرایند یادگیری، افزایش هزینه تحصیل به دلیل خرید تجهیزات لازم مانند لپ‌تاب، گوشی و اینترنت، نارسایی‌های شبکه و اختلال در اینترنت، کاهش ارتباطات اجتماعی، مشکلات آموزشی مانند کاهش ساعات درسی، دشواری برقراری ارتباط با استاد و رفع اشکالات درسی، احساس بی‌عدالتی در فرایند آموزش به دلیل تقلب در امتحانات و اجرای تکالیف بودند. همچنین مشکلاتی از قبیل «دشواری تمرکز»، «مشکلات نظم»، «مشکلات فنی»، «مشکلات در تمرین»، «عدم ارتباط»، «اضطراب امتحان و تکالیف» تقریباً در اغلب مصاحبه‌ها گزارش شده است. براساس این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که سیستم آموزش از راه‌دور به دلیل

بیماری همه گیر COVID-۱۹ از برخی جنبه‌ها سودمند بوده در حالیکه برخی جنبه‌های آن نیز منفی بوده است. برای از بین بردن مشکلات موجود در سیستم آموزش از راه‌دور پیشنهاد می‌شود زیرساخت‌های آموزش از راه‌دور بهبود یابد، از برنامه‌های اضافی مبتنی بر وب استفاده شود، تکالیف به جای امتحان به کار رود، سازوکاری برای نمره‌گذاری منصفانه ایجاد شود و راه‌حل‌هایی برای افزایش کارایی در کلاس‌های عملی تولید شود. همچنین پیشنهاد می‌شود نهادهای دولتی با در نظر گرفتن راه‌حل‌های مبتنی بر مطالعات علمی، اقدامات احتیاطی لازم را در ارتباط با افزایش کیفیت آموزش مجازی دهند.

پیشنهادها و نظرات جایگزین دانشجویان براساس تجربه زیستی خود از تغییرات سیستم آموزشی شامل بهبود امکانات سیستمی، فراهم کردن بستر مشارکت دانشجویان در کلاس، لغو آموزش مجازی، ارزیابی عادلانه نمرات امتحانات و غیبت دانشجویان، بهبود مدت دوره‌ها، بوده است. در راستای تحلیل این یافته می‌توان گفت پاندمی کرونا به عنوان یک پدیده مبهم، ابعاد بسیار گسترده و چند رشته‌ای^۱ دارد. بنابراین محققان رشته‌های مختلف از جمله علوم تربیتی و روانشناسی باید درباره آن به تحقیق بپردازند. با اینکه ظاهر و منشأ این بیماری پزشکی و زیستی است اما تأثیرات زیادی بر ابعاد روانی - اجتماعی و آموزشی انسان‌ها گذاشته است. در زمینه شرایط و تغییرات آموزشی دوران کرونا، نیمه تعطیلی و غیر حضوری شدن مدارس و دانشگاه‌ها نکته قابل ملاحظه‌ای است. تغییرات ناشی از کرونا در مسایل آموزشی بسیار وسیع بوده است. ممکن است نتایج تجربه آموزشی دوره همه‌گیری، آموزش، آینده بدون کرونا را نیز تحت تأثیر قرار دهد و الگوی آموزشی به صورت ترکیبی از یادگیری رو در رو و یادگیری آنلاین در کلیه مقاطع تحصیل و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی به عنوان یک الگوی مقرون به صرفه دنبال شود. شرایطی که کرونا در کل جهان به وجود آورد، آموزش و نظام‌های آموزشی و آموزش عالی را به قبل و بعد از کرونا تقسیم نمود. به هر حال انتقال از یادگیری در شرایط آموزشی قبل از کرونا به یادگیری در شرایط کرونایی مبتنی بر کار روی برنامه‌ها و مواجهه با محیط و دنیایی جدید به عنوان یک چالش بزرگ سازگاری است.

در واقع ضرورت تحول در آموزش و پرورش شرایط کرونایی، آن را ملزم ساخته تا از تجربیات و امکانات خارج از سیستم خود نیز استفاده کند تا به سوی تغییر آموزشی راه بگشاید. امروزه در شرایط آموزشی کرونایی دانشجویان دیگر به استادان وابسته نیستند تا دانش سده‌های پیش را برایشان بازگو نمایند. بسیاری از آنها می‌توانند علاوه بر استاد از طریق شبکه‌های آموزشی نیز به کسب و بازتولید اطلاعات بپردازند. لذا در این شرایط نه تنها دانشجویان برای زندگی در اجتماع آینده آماده می‌شوند، نقش استادان نیز تغییر می‌کند. به عبارت دیگر در شرایط موجود و آینده نقش استاد به عنوان فردی که اطلاعات را مرتب، سازماندهی و طبقه‌بندی می‌کند و به شیوه‌ای منظم و مرحله‌ای به دانشجویان ارائه می‌کند، تغییر خواهد داد که در اصل یک انقلاب آموزشی محسوب می‌شود. تجربه‌هایی مانند تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها، تغییر در ارتباطات انسانی متداول، آموزش در منزل و در تنهایی و مشاهده مداوم تجربه بیماری و فقدان در بستگان، جامعه و کل دنیا که همگی ناشی از همه‌گیری کرونا است. تداوم نامعلوم شرایط همه‌گیری و احتمال ظهور ویروس جهش یافته، شرایط تشدید یا ایجاد مشکل در یادگیری در دانش آموزان و دانشجویان را مهیا کرده است.

Reference

- Abedi Ja'fari, H., Taslimi, M., Faghihi, A., & Sheikhzade, M. (2011). Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities). *Strategic Management Thought*, 5(2), 151-198. doi: 10.30497/smt.2011.163
- Barbisch, D., Koenig, K. L., & Shih, F.-Y. (2015). Is There a Case for Quarantine? Perspectives from SARS to Ebola. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 9(5), 547-553.

¹ Multidisciplinary

- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912–920 .
- Cui, J., Li, F., and Shi, Z. L. (2019). Origin and evolution of pathogenic coronaviruses. *Nature Reviews Microbiology*, 17(3): 181-.291
- Guan, W. J., Ni, Z. Y., Hu, Y., Liang, W. H., Ou, C. Q., He, J. X., and Du, B. (2020). Clinical characteristics of coronavirus disease 2019 in China. *New England Journal of Medicine*, 382(18): 1708-1720.
- Kanneganti, A., Lim, K. M., Chan, G. M., Choo, S. N., Choolani, M., Ismail-Pratt, I., & Logan, S. J. (2020). Pedagogy in a pandemic–COVID-19 and virtual continuing medical education (vCME) in obstetrics and gynecology. *Acta obstetrica et gynecologica Scandinavica*, 99(6), 692.
- Mousavi, Seideh Tahereh and Dehghani, Mohsen, (2017), "The importance and role of virtual space in the development of sports in the country and providing a model, the second scientific research conference on new approaches in humanities in Iran, Ilam", pp. 1-14.(In Persian).
- Rothe, C., Schunk, M., Sothmann, P., Bretzel, G., Froeschl, G., Wallrauch, C., Hoelscher, M. (2020). Transmission of 2019-nCoV Infection from an Asymptomatic Contact in Germany. *The New England Journal of Medicine*, 382(10), 970–971.
- Scarlat, M. M., Sun, J., Fucs, P. M., Giannoudis, P., Mavrogenis, A. F., Benzakour, T. & Waddell, J. P. (2020). Maintaining education, research and innovation in orthopaedic surgery during the COVID-19 pandemic. The role of virtual platforms. From presential to virtual, front and side effects of the pandemic.
- Setiawan, A. R. (2020). Lembar Kegiatan Literasi Saintifik untuk Pembelajaran Jarak Jauh Topik Penyakit Coronavirus 2019 (COVID- 19)
- Sprang, G., & Silman, M. (2013). Posttraumatic Stress Disorder in Parents and Youth After Health-Related Disasters. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 7(1), 105–110.
- Tong, Z.-D., Tang, A., Li, K.-F., Li, P., Wang, H.-L., Yi, J.-P., Yan, J.-B. (2020). Potential Presymptomatic Transmission of SARS-CoV-2, Zhejiang Province, China, 2020. *Emerging Infectious Diseases*, 26(5), 1052–1054.
- Türkmen, M., and Özsari, A. (2020). Covid-19 Salgını ve Spor Sektörüne Etkileri. *International Journal of Sport Culture and Science*, 8(2): 55-67.
- WHO (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19): situation report, 88.
- Yu, W. B, Tang, G. D, Zhang, L, and Corlett, R. T. (2020). Decoding the evolution and transmissions of the novel pneumonia coronavirus (SARS-CoV-2/HCoV-19) using whole genomic data. *Zoological Research*, : (3)14 247–.752.

Changing in the Educational System during COVID 19 Era: A Qualitative Study of Empirical Understanding of Students of Physical Education and Sports Sciences

Taiebeh Zargar^{*1}, Zahra Nobakht Ramezani²

1-Assistant Professor of sport management Department, South Tehran Branch, Islamic Azad University ,
Tehran , Iran 2-Assistant Professor, Department of Physical Education and Sport Sciences,
Ghazvin Branch, Islamic Azad University, Ghazvin, Iran

Received: 2022-01-07 Accepted: 2022-09-30

Abstract:

Corona changed all social relations in the world and started a new chapter of life for humanity. Extensive change provided the basis for extensive studies to understand people's experience of these changes. Education as one of the areas of social life has not been without the effects and changes of the corona epidemic. The aim of this study was to understand the experience of students of the Faculty of Sports Sciences about changes in the educational system during the corona epidemic. In this qualitative study, data were collected through interviews with 18 physical education students at the Azad University. The interviews continued until the theoretical saturation was reached. After collecting the data and converting them into textual data, the analysis process began with the content analysis method. In data analysis, first the primary codes and then the secondary codes were extracted and finally the data were summarized in three main and final themes of positive experiences, negative experiences and alternative and suggested opinions and a matrix of research themes was drawn.

Keywords: Student experience - Corona - Virtual education - Theme analysis

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی